<u>บทคัดย่อ</u>

โครงการวิจัยเรื่อง การเชื่อมต่อองค์ความรู้ในเส้นทางสินค้าข้าวจังหวัดนครปฐม

โดย ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแตง รศ.ดร.ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล และอารีรัตน์ ภาคพิธเจริญ

ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การจัดการและการวิจัยในการเชื่อมต่อองค์ความรู้ภายในโซ่อุปทานของสินค้าข้าว เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกอย่างเจาะจง ได้แก่ ชาวนา 2 กลุ่ม คือกลุ่มชาวนาระบบการทำนาเชิงพาณิชย์ 30 คน กับกลุ่มชาวนาระบบการทำนาที่เน้นความมั่นคงทางอาหาร 40 คน ผู้ประกอบการโรงสี 6 แห่ง และโรงงานแปรรูป 4 แห่ง รวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตในพื้นที่จริง ทำการ***วิเคราะห์สถานะ***และ***ช่องว่างขององค์ความรู้ข้าว*** และนำเสนอข้อค้นพบเบื้องต้นในเวทีข้าวประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมจำนวน 47 คน เพื่อระดมความคิดและข้อเสนอแนะ

การผลิตข้าวในจังหวัดนครปฐม เป็นระบบการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เน้นปริมาณการผลิตเพื่อการส่งออก การวิจัยพบว่า ในด้าน ***สถานะขององค์ความรู้*** เกษตรกรมีความรู้และความชำนาญในกระบวนการผลิต เนื่องจากมีแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องปรากฏอยู่มากมาย ทั้งจากแหล่งผลิตความรู้วิชาการ รวมถึงแหล่งประยุกต์และเผยแพร่ความรู้ ซึ่งเกษตรได้นำมาปรับใช้รวมถึงได้ต่อยอดความรู้เพื่อการปฏิบัติจริง ในด้าน ***ช่องว่างขององค์ความรู้*** พบว่ายังมีความต้องการความรู้และวิธีการจัดการนาอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาใหม่ๆ การพัฒนาเครื่องทุ่นแรงในการทำนาที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงการจัดการตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ใหม่ๆจากข้าว ***ทั้งนี้จุดวิกฤติคือการขาดความรู้ของเกษตรกรในการจัดการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกคุณภาพดีและอย่างยั่งยืน***

การสื่อสารความรู้เรื่องข้าวสู่เกษตรกรจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาทั้งระบบของการผลิตข้าว ผู้วิจัยจึงได้เสนอกลยุทธ์เชิงบูรณาการในการสื่อสารความรู้สู่เกษตรกร ใน***รูปแบบภาคีสื่อสารพัฒนาข้าว*** โดยมีสำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นแกนหลัก ร่วมกับ หน่วยงานของกรมการข้าวในจังหวัด และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาในเชิงพื้นที่เฉพาะที่มีศักยภาพ ใน 3 ด้านหลักได้แก่ *การยกระดับศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นต้นแบบศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและการสื่อสารความรู้ การวิจัยร่วมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและเครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสมกับพื้นที่* และ *การจัดการตลาดสินค้าข้าวเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าว* ที่เชื่อมต่อระหว่างระบบการผลิตกับระบบการแปรรูปของจังหวัดนครปฐมในทุกระดับ

ABSTRACT

The main objective of this Nakhon Pathom area-based research was to develop a rice communication model as well as research and management strategy in relation to rice commodity supply chain. Data were collected from purposively selected samples consisting of 30 marketing-based and 40 sufficiency-based rice farmers, 6 rice-millers and 4 rice modify industrial managers which were purposively and snowball selected. Data collection techniques were achieved through documentary investigation along with field study applying questionnaire, interview and observation. Analysis on knowledge status and gap was conducted. The preliminary findings were then presented to a forum of 47 key participants to secure reflections and recommendations from stakeholders in the rice commodity chain.

Rice production in Nakhon Pathom province is predominantly marketing-based, aiming for export. Regarding the ***knowledge status***, it was evident that the farmers were knowledgeable and skillful in rice production due to the availability of knowledge from local research and extension organizations. The farmers were able to apply the existing knowledge and also to advance it further in their practice. Regarding the ***knowledge gap***, the farmers needed more technical knowledge and systematic management that can directly solve emerging production problems. More efficient rice mechanization was also needed to suit local rice fields. For rice agro-industry, marketing support for new products was needed. Most importantly, knowledge on ***quality and sustainable rice seed production*** was critically lacking among farmers.

Communication of knowledge on rice production to farmers must take into account the holistic realm of production problems. As such, the researchers proposed an integrated model for rice communication and development. A multi-party working channel was proposed, with the provincial agricultural extension office as key player working in close collaboration with the provincial rice department and local universities. Three research and development issues should be locally-focused, namely: 1) strengthening a selected community rice center, serving as local center for rice seed production and knowledge communication; 2) collaborative research and development on suitable rice machinery for local rice production, and 3) management of marketing channel for rice agro-industry products, linking rice production and rice agro-industry sectors at all levels within the province.